

Arvsrättsliga frågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet 13 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden år 2004 om olika arvsrättsliga frågor. Motionsyrkandena rör Allmänna arvsfonden, arvsrätt för kusiner, efterlevande makes och särkullbarns arvsrätt samt efterarvingars rätt till arv.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden i huvudsak med hänvisning till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida och pågående beredningsarbete.

I betänkandet finns tre reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Utskottets överväganden.....	4
Allmänna arvsfonden.....	4
Arvsrätt för kusiner.....	6
Efterlevande makes och särkullbarns arvsrätt.....	7
Efterarvingars rätt till arv.....	9
Reservationer.....	11
1. Arvsrätt för kusiner, punkt 2 (m).....	11
2. Efterlevande makes och särkullbarns arvsrätt, punkt 3 (fp, v, c).....	11
3. Efterlevande makes och särkullbarns arvsrätt, punkt 3 (m).....	12
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	14
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004.....	14

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Allmänna arvsfonden

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L201, 2004/05:L287 och 2004/05:L310 yrkandena 1 och 2.

2. Arvsrätt för kusiner

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L217, 2004/05:L236 och 2004/05:L286.

Reservation 1 (m)

3. Efterlevande makes och särkullbarns arvsrätt

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L235, 2004/05:L248 yrkande 10, 2004/05:L255, 2004/05:L305 och 2004/05:Sf320 yrkande 2.

Reservation 2 (fp, v, c)

Reservation 3 (m)

4. Efterarvingars rätt till arv

Riksdagen avslår motion 2004/05:L248 yrkande 9.

Stockholm den 2 december 2004

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Marianne Carlström (s), Raimo Pärssinen (s), Jan Ertsborn (fp), Hillevi Larsson (s), Yvonne Andersson (kd), Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Anneli Särnblad (s), Henrik von Sydow (m), Niclas Lindberg (s), Johan Löfstrand (s) och Carina Adolfsson Elgestam (s).

Utskottets överväganden

Allmänna arvsfonden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör Allmänna arvsfonden. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida.

Historik

När en person avlidit utan att efterlämna någon arvsberättigad brukade dennes kvarlåtenskap i äldre tid kallas danaarv. Före år 1929 tillföll danaarven staten eller sådana städer till vilka staten överfört rätten till danaarv. Några särskilda regler om användningen av danaarv fanns inte.

Genom lagstiftning år 1928 uteslöts kusiner och avlägsnare släktingar från arvsrätt. Frågan om användningen av danaarven fick därigenom större betydelse. Utgångspunkten för det allmännas arvsrätt blev att kvarlåtenskap som flyter in till det allmänna på grund av att arvsberättigad släkting saknas skulle tillfalla en fond, Allmänna arvsfonden, och användas för understöd av åtgärder till främjande av samhällets barnavård. Medlen skulle inte flyta in bland statens övriga inkomster. Skälet till detta var att en begränsning av arvsrätten inte borde ske i syfte att bereda staten inkomster för att täcka löpande utgifter. De successionsrättsliga synpunkterna skulle ensamma vara avgörande så att inte det allmännas arvsrätt kom att uppfattas som en konfiskation av arven. Vidare ansågs det som mindre stötande om arven gick till ett ändamål som det kunde ha varit naturligt att tillgoda genom ett testamente. Eftersom det var fråga om en disposition av vissa kvarlåtenskaper som helhet, var uppfattningen att det mest ändamålsenliga var en fondering av arvet (prop. 1928:17, bet. 1LU21).

Gällande rätt

Den nuvarande grundläggande bestämmelsen om Allmänna arvsfonden finns i 5 kap. ärvdabalken. Enligt 1 § skall kvarlåtenskap, till vilken arvsberättigad fysisk person saknas, tillfalla Allmänna arvsfonden.

Närmare bestämmelser om Allmänna arvsfonden finns i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden. Av denna lag framgår att fonden har till ändamål att främja verksamhet av ideell karaktär till förmån för barn, ungdomar och personer med funktionshinder (5 §).

Privatpersoner får inte beviljas stöd ur fonden vare sig för enskilt bruk eller för ideell verksamhet. Stöd ur fonden skall i första hand lämnas till verksamhet som är nyskapande och utvecklande. Sådant stöd får också, om det bedöms som särskilt angeläget, lämnas till anläggningar, lokaler och

utrustning. Stödet skall lämnas till organisationer som bedriver ideell verksamhet. Sedan den 1 juli 1994 kan stöd lämnas till offentlig huvudman, om det finns särskilda skäl. Detta gäller dock endast i fråga om stöd till nyskapande och utvecklande verksamhet. En offentlig huvudman kan således inte få stöd till investeringar (6 och 7 §§).

En tiondel av de medel som under året har influtit till fonden skall läggas till fonden. Årstoden skall tillsammans med årets avkastning vara tillgänglig för utdelning fr.o.m. närmast följande år men får också läggas till fonden (2 §).

Fondens egendom förvaltas av Kammarkollegiet (14 §). Fr.o.m. den 1 juli 2004 beslutar Arvsfondsdelegationen om allt stöd ur Allmänna arvsfonden oavsett beloppets storlek. Om det finns särskilda skäl får regeringen efter förslag av Arvsfondsdelegationen besluta att en annan myndighet skall kunna ges möjlighet att fördela visst stöd under en bestämd tidsperiod (8 §). Andra ändringar som trädde i kraft den 1 juli 2004 innebär att den personal som handlägger stödärenden åt och är föredragande i delegationen samlats i ett särskilt kansli inom Regeringskansliet (8 a §), (prop. 2002/03:136, bet. 2003/04:SoU3).

Arv eller försäkringsbelopp, som har tillfallit Allmänna arvsfonden, får helt eller delvis, avstås till någon annan, om det med hänsyn till uttalanden av arvlåtaren eller till andra särskilda omständigheter kan anses stämma överens med arvlåtarens yttersta vilja. Även i annat fall får arv eller försäkringsbelopp avstås till arvlåtarens släkting eller till någon annan person som stått arvlåtaren nära, om det kan anses skäligt (24 §). Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Kammarkollegiet beslutar om avstående av arv eller försäkringsbelopp (26 §).

Regeringen skall varje år före juni månads utgång lämna redovisning till riksdagen för hur medel från Allmänna arvsfonden har fördelats under föregående budgetår samt ange den kommande inriktningen av stödet (31 §). Av regeringens senaste skrivelse, 2003/04:125 Redovisning av fördelningen av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2003, framgår att 248 miljoner kronor fördelats under år 2003 samt att det kom in knappt 270 miljoner kronor netto till fonden. Vidare framgår att fondens bokförda värde den 31 december 2003 uppgick till 926 miljoner kronor och marknadsvärdet till 2 627 miljoner kronor.

Motionerna

Kenneth Johansson och Birgitta Sellén (båda c) begär i motion L201 att regeringen skall utreda och lägga fram förslag som möjliggör inrättande av lokala sockenfonder som ett frivilligt alternativ till Allmänna arvsfonden.

I motion L287 anser Agne Hansson och Birgitta Carlsson (båda c) att lagen (1994:243) om allmänna arvsfonden bör ändras så att 15 % av utdelade medel stannar i den avlidnes hemkommun. Medlen skall användas till samma ändamål som i övrigt stadgas för fonden. I motionen begärs att regeringen skall lägga fram erforderliga lagförslag.

Runar Patriksson (fp) yrkar i motion L310 ett tillkännagivande om att det inom Allmänna arvsfonden skall skapas kommunala arvsfonder så att varje kommun har en egen avdelning av arvsfonden (yrkande 1). Motionären yrkar vidare ett tillkännagivande om att kapital som tillfaller Allmänna arvsfonden bör överföras till en sådan kommunal arvsfond i den kommun där arvlåtaren var folkbokförd (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Riksdagen har vid flera tidigare tillfällen avslagit motionsyrkanden om att medel som tillfallit Allmänna arvsfonden skall återföras till arvlåtarens kommun (bet. 1989/90:SoU29, 1991/92:LU35 och 2001/02:LU14). Några nya omständigheter som bör föranleda riksdagen att nu inta en annan ståndpunkt har enligt utskottets mening inte framkommit. Enligt utskottets mening har de skäl från år 1928 som ligger till grund för Allmänna arvsfonden fortfarande giltighet.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna L201, L287 och L310 yrkandena 1 och 2.

Arvsrätt för kusiner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör återinförande av arvsrätt för kusiner. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. Jämför reservation 1 (m).

Gällande rätt

Enligt 2 kap. ärvdabalken går arvet i första hand till den avlidnes bröstarvingar, dvs. barn och deras barn, med det undantag som följer av 3 kap. när den avlidne efterlämnar en make eller maka. Saknar den avlidne bröstarvingar är den avlidnes föräldrar eller – om någon av dem eller båda har dött – syskon och deras barn de som är berättigade till arv (andra arvsklassen). Är inte någon i andra arvsklassen i livet går arvet i stället till far- och morföräldrar och deras barn, dvs. den avlidnes farbröder, fastrar, morbröder och mosttrar (tredje arvsklassen).

Om det inte finns någon efterlevande med ett så nära släktskap till den avlidne som nu redogjorts för tillfaller arvet Allmänna arvsfonden. Som redovisats i föregående avsnitt tillkom Allmänna arvsfonden år 1928 i samband med att kusiner och avlägsnare släktingar uteslöts från arvsrätt.

I 9–16 kap. ärvdabalken finns bestämmelser om testamente. I ett testamente bestämmer en person om sin kvarlåtenskap, dvs. om fördelning och förvaltning av egendomen efter sin död. För att kunna upprätta ett giltigt testamente krävs i regel att testamentsgivaren, testatorn, har fyllt 18 år. Ett testamente skall upprättas skriftligen, undertecknas av testator personligen

och bestyrkas av två samtidigt närvarande testamentsvittnen. Testator kan när som helst ändra sitt testamente, och ett senare upprättat testamente gäller alltid framför ett tidigare.

Motionerna

Inger René m.fl. (m) föreslår i motion L236 ett tillkännagivande om ett återinförande av arvsrätt för kusiner. Ett liknande yrkande framställs i motion L217 av Magdalena Andersson och Anita Sidén (båda m).

I motion L286 begär Gunnar Axén och Stefan Hagfeldt (båda m) ett tillkännagivande om införande av arvsrätt för kusiner och deras avkomlingar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid flera tillfällen avstyrkt motionsyrkanden med samma inriktning som de nu aktuella (se bl.a. bet. 2000/01:LU14, 2001/02:LU14 och 2003/04:LU11). Vid samtliga dessa tillfällen har utskottet framhållit att det torde vara förhållandevis sällsynt att en person helt saknar andra, närmare anhöriga än sina kusiner och att det därför med fog kan antas att en arvsrätt för kusiner i det helt övervägande antalet fall inte skulle ha någon betydelse. I de fall Allmänna arvsfonden är närmast till arv har utskottet pekat på arvsfondens lagfästa möjlighet att helt eller delvis avstå arvet till förmån för en kusin till arvlåtaren. Till detta kommer också, har utskottet anfört, möjligheten att genom ett testamente förordna om vem kvarlåtenskapen skall tillfalla, och genom testamentet kan arvlåtaren gynna t.ex. en kusin framför andra. Riksdagen har vid samtliga tillfällen följt utskottet.

Utskottet anser inte att det finns skäl för riksdagen att frångå sina tidigare ställningstaganden, och utskottet föreslår således att riksdagen avslår motionerna L217, L236 och L286.

Efterlevande makes och särkullbarns arvsrätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör efterlevande makes och särkullbarns arvsrätt. Jämför reservationerna 2 (fp, v, c) och 3 (m).

Gällande rätt

I 3 kap. ärvdabalken finns särskilda regler om makars arvsrätt. Med make likställs också i dessa avseenden registrerad partner. Den efterlevande maken har rätt till arv före bröstarvingar. En make skall vid den andre makens död sålunda ta arv framför makarnas gemensamma bröstarvingar, vilka i stället gets rätt till arv efter den först avlidne maken vid den efterlevande makens död. Efterlevande makes arvsrätt omfattar även enskild

egendom som den först avlidna ägt. Om det finns efterarvingar innehar den efterlevande maken under sin livstid den arvfallna egendomen med fri förfoganderätt.

Finns det bröstarvingar efter den först avlidne som inte också är den efterlevandes barn, s.k. särkullbarn, gäller särskilda regler. Dessa innebär att särkullbarn har rätt att omedelbart få ut sitt arv efter en avliden förälder. Särkullbarnen kan dock avstå från sin rätt till förmån för den avlidnes efterlevande make. Sker ett sådant avstående blir särkullbarnen berättigade till efterarv på samma sätt som makarnas gemensamma bröstarvingar. Reglerna innebär att bröstarvingar i princip får vänta med att få ut sin laglott tills den efterlevande maken dör. Däremot kan bröstarvingar göra sin laglottsrätt gällande vid den först avlidne makens död om denne make gjort ett testamente som inkräktar på laglotten.

Motionerna

Inger René m.fl. (m) yrkar i motion L235 ett tillkännagivande om att reglerna i 3 kap. ärvdabalken bör ändras så att efterlevande makes arvsrätt som huvudregel endast skall omfatta den först avlidne makens giftorättsgods. Det skall naturligtvis stå var och en fritt att genom testamente förordna annorlunda.

I motion L248 begär Jan Ertsborn m.fl. (fp) ett tillkännagivande om behovet av ändrad lagstiftning vad gäller särkullbarns rätt till arv i situationer där dödsboets tillgångar i huvudsak består av en bostad. I vissa fall kan, anför motionärerna, den situationen uppstå att bostaden måste avyttras för att särkullbarn skall få ut sin laglott. Ur den efterlevandes perspektiv får detta anses otillfredsställande samtidigt som en lagstiftning inte får öppna upp en möjlighet för efterlevande till sådana dispositioner att särkullbarnets rätt till laglott äventyras. Motionärerna anser att hur denna fråga skall lösas måste bli föremål för noggranna överväganden (yrkande 10).

Mona Berglund Nilsson och Jan-Olof Larsson (båda s) anser i motion L255 att ärvdabalken bör ändras så att särkullbarn behandlas på samma sätt som bröstarvingar vad gäller rätten att ta arv. Enligt motionärerna bör alltså särkullbarn ha rätt till arv först när båda makarna avlidit. Ett tillkännagivande begärs i enlighet härmed.

I motion L305 begär Tasso Stafilidis m.fl. (v) att regeringen ser över möjligheten att utforma arvslagstiftningen så att den efterlevande parternas intresse bättre tas till vara i förhållande till särkullbarns rätt att få ut sin laglott.

Anne Marie Brodén (m) anför i motion Sf320 att särkullbarns arvsrätt kan innebära problem för den efterlevande när tillgångarna är begränsade och placerade i en bostad. Motionären anser att de som lever tillsammans i äktenskap eller samboförhållanden skall kunna göra en överenskommelse om den gemensamma bostaden och bohaget som medför att särkullbarnen får vänta på sitt arv tills båda parterna avlidit. I motionen yrkas ett tillkännagivande med detta innehåll (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Frågan om ändringar i gällande lagbestämmelser rörande efterlevande makes och särkullbarns rätt till arv har varit föremål för överväganden av Ärvdabalksutredningen i betänkandet (SOU 1998:110) Makes arvsrätt, dödsboförvaltare och dödförklaring. Utredningens betänkande har remissbehandlats och övervägs för närvarande inom Justitiedepartementet.

Utskottet har senast våren 2004 behandlat liknande motionsyrkanden i sitt av riksdagen godkända betänkande 2003/04:LU22. I avvaktan på resultatet av den pågående beredningen av Ärvdabalksutredningens betänkande avstyrktes motionsyrkandena.

Utskottet anser alltså att resultatet av den pågående beredningen bör avvaktas. Motionerna L235, L248 yrkande 10, L255, L305 och Sf320 yrkande 2 bör således avslås.

Efterarvingars rätt till arv

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande som rör efterarvingars rätt till arv.

Bakgrund

Som redovisats i föregående avsnitt finns regler om makars arvsrätt i 3 kap. ärvdabalken. För makar som saknar bröstarvingar följer av huvudregeln i 1 § att den efterlevande maken ärver den först avlidne maken. Den först avlidne makens efterarvingar (dennes far, mor, syskon eller syskons avkomling) får vänta på sitt arv tills båda makarna avlidit. I situationer där det finns efterarvingar får den efterlevande maken under sin livstid förfoga över egendomen med fri förfoganderätt. Detta innebär att den efterlevande maken inte får bestämma över egendomen genom testamente. Vid den efterlevandes död skall enligt huvudregeln hälften av den efterlevande makens bo tillfalla dem som då har den bästa arvsrätten efter den först avlidne maken (2 §).

I 3 § finns en bestämmelse som behandlar situationen att boet minskat i värde mellan dödsfallen. Har den efterlevande maken genom gåva eller annan därmed jämförlig handling, utan tillbörlig hänsyn till den först avlidnes arvingar, orsakat väsentlig minskning av sin egendom skall vederlag utgå till arvingarna efter den först avlidne för vad av minskningen som belöper på deras andel i boet.

Den motsatta situationen, alltså att boet ökat i värde mellan de båda dödsfallen, regleras i 4 §. Sådan förkovran skall tilläggas den efterlevandes arvingar om det visas att egendom till motsvarande värde tillfallit den efterlevande i arv, gåva eller testamente eller om det kan antas att boets förkovran härrör från den efterlevandes förvärvsarbete.

Regler om försäkringsavtal finns i lagen (1927:77) om försäkringsavtal. Enligt lagen har den som tecknat en livförsäkring möjlighet att genom ett förmånstagarförordnande bestämma att försäkringsbeloppet skall betalas till en annan person, förmånstagaren (102 §). Livförsäkringar delas in i två grupper, kapitalförsäkringar och livränteförsäkringar. Om förmånstagarare är insatt skall belopp som utfaller efter försäkringstagarens död inte ingå i dennes kvarlåtenskap (104 §). Enligt samma stadgande finns en möjlighet att jämka förmånstagarförordnanden som skulle leda till ett resultat som är oskäligt mot en make eller bröstarvinge efter försäkringstagaren.

Motionen

I motion L248 av Jan Ertsborn m.fl. (fp) behandlas situationen för efterarvingar till barnlösa makar. Enligt motionärerna förekommer det att en efterlevande make försöker se till att den först avlidne makens arvingar blir utan arv för att hela arvet i stället skall tillfalla den efterlevandes egna arvingar. Om en efterlevande make tecknar kapitalförsäkringar med förmånstagarförordnanden till förmån för sina egna arvingar, ingår försäkringarna inte i dödsboet och tecknandet av kapitalförsäkringar med förmånstagarförordnanden till förmån för sina egna arvingar grundar, enligt motionärerna, inte heller någon rätt till vederlag. Om lagstiftningen skall uppfylla sina syften anser motionärerna att denna möjlighet måste stoppas, vilket kräver en komplettering av gällande lagregler. I motionen begärs ett tillkännagivande med detta innehåll (yrkande 9).

Utskottets ställningstagande

Inför ett ställningstagande till motionsspörsmålet vill utskottet först erinra om att departementschefen i samband med de nuvarande bestämmelsernas tillkomst uttalade att förmånstagarförordnanden kan komma att jämkas enligt andra bestämmelser än 104 § lagen om försäkringsavtal för att tillgodose andra personer än försäkringstagarens make och barn. Departementschefen uttalade att vad som kan komma i fråga är jämkning med stöd av 3 kap. 3 § ärvdabalken till förmån för en tidigare avliden makes efterarvingar, när den efterlevande maken har använt kvarlåtenskapen efter den först avlidne till att teckna försäkring med annan förmånstagarare. Vad som sålunda anfördes föranledde inga erinringar från riksdagens sida (prop. 1986/87:86 s. 103, bet. LU26).

Såvitt utskottet har sig bekant finns inte någon annan uppfattning i rättspraxis eller doktrinen, (se t.ex. NJA rättsfallet 1975 s. 302 samt Walin: Kommentar till ärvdabalken, Del I, femte upplagan s. 44 f. och Del II, fjärde upplagan s. 343 f.).

Av vad som redovisats ovan framgår således att det enligt gällande rätt finns en möjlighet att jämka förmånstagarförordnanden till förmån för en tidigare avliden makes efterarvingar på det sätt som efterlyses i motionen. Utskottet anser därför att motion L248 yrkande 9 bör avslås.

Reservationer

1. Arvsrätt för kusiner, punkt 2 (m)

av Inger René (m), Bertil Kjellberg (m) och Henrik von Sydow (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om arvsrätt för kusiner. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L217 och 2004/05:L236 samt bifaller delvis motion 2004/05:L286.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning är familjen den mest grundläggande gemenskapen, och ett återinförande av arvsrätten för kusiner kan bidra till ett stärkande av släktbanden. I dag är det dessutom ganska vanligt att vuxna personer saknar egen familj. I stället känner man ofta en familjesamhörighet med något mer avlägsna släktingar, t.ex. kusiner. Därtill kommer att familjen och släkten genom senare års invandring kommit att få än större betydelse. Några sakliga skäl som talar emot kusinarvsrätten kan vi inte finna. Enligt vår uppfattning kan den nuvarande begränsningen av arvsrätten i tredje arvsklassen över huvud taget inte försvaras på sakliga grunder utan måste ses som ett uttryck för en gången tids rättspolitiska värderingar, vilka vi inte kan ställa oss bakom. Vi vill i sammanhanget understryka det principiellt oriktiga i att staten inträder som arvinge då en avliden efterlämnar så nära släktingar som kusiner, något som kan te sig direkt stötande i fall då fondens medel används till ändamål som varit helt främmande för den avlidne.

Regeringen bör mot denna bakgrund snarast återkomma med ett lagförslag i enlighet med vad vi nu förordat.

Vad som anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motionerna L217 och L236 samt med delvis bifall till motion L286, som sin mening ge regeringen till känna.

2. Efterlevande makes och särkullbarns arvsrätt, punkt 3 (fp, v, c)

av Jan Ertsborn (fp), Tasso Stafilidis (v), Martin Andreasson (fp) och Viviann Gerdin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om efterlevande makes och särkullbarns arvsrätt. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L248 yrkande 10 och 2004/05:L305 samt avslår motionerna 2004/05:L235, 2004/05:L255 och 2004/05:Sf320 yrkande 2.

Ställningstagande

När tillgångarna i ett dödsbo i allt väsentligt består av en bostad, oavsett om det är fråga om en villafastighet eller en bostadsrätt, kan den situationen uppstå att bostaden måste avyttras för att ett särkullbarn skall få ut sin laglott. Ur den efterlevandes perspektiv får detta anses otillfredsställande samtidigt som en lagstiftning inte får öppna för att den efterlevande skall ges möjligheter till sådana dispositioner att särkullbarnets rätt till laglott äventyras. Enligt vår uppfattning erfordras det ett system som kan förena dessa båda önskemål. Vi anser att regeringen bör utreda hur regelsystemet skall utformas för att både särkullbarnens och den efterlevandes intressen bättre skall kunna tas till vara. Det får ankomma på regeringen att ta erforderliga initiativ.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motionerna L248 yrkande 10 och L305 samt med avslag på motionerna L235, L255 och Sf320 yrkande 2, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Efterlevande makes och särkullbarns arvsrätt, punkt 3 (m) av Inger René (m), Bertil Kjellberg (m) och Henrik von Sydow (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om efterlevande makes och särkullbarns arvsrätt. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L235 och avslår motionerna 2004/05:L248 yrkande 10, 2004/05:L255, 2004/05:L305 och 2004/05:Sf320 yrkande 2.

Ställningstagande

En makes enskilda egendom ingår inte i en bodelning med anledning av äktenskapsskillnad men efterlevande makes arvsrätt omfattar även enskild egendom. Syftet med att förordna att egendom är enskild är ofta att skydda den enskilda egendomen mot den andre makens anspråk. Ett sådant syfte gör sig gällande oavsett om sammanlevnaden upphör genom äktenskapsskillnad eller dödsfall. Mot denna bakgrund anser vi, liksom motionärerna i motion L235, att reglerna i 3 kap. ärvdabalken bör ändras så att efterlevande makes arvsrätt som huvudregel endast skall omfatta den först avlidne

makens giftorättsgods. Det skall naturligtvis stå var och en fritt att genom testamente förordna annorlunda. Det får ankomma på regeringen att utarbeta nödvändiga lagförslag.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion L235 och med avslag på motionerna L248 yrkande 10, L255, L305 och Sf320 yrkande 2, som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05:L201 av Kenneth Johansson och Birgitta Sellén (båda c):

Riksdagen begär att regeringen utreder och redovisar förslag som möjliggör inrättande av lokala sockenfonder.

2004/05:L217 av Magdalena Andersson och Anita Sidén (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om arvsrätt för kusiner.

2004/05:L235 av Inger René m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att reglerna i 3 kap. ärvdabalken bör ändras så att efterlevande makes arvsrätt endast omfattar den avlidna makens giftorättsgods.

2004/05:L236 av Inger René m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om återinförande av arvsrätt för kusiner.

2004/05:L248 av Jan Ertsborn m.fl. (fp):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om komplettering av lagreglerna om efterarv beträffande kapitalförsäkringar.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av ändrad lagstiftning vad gäller särkullbarns rätt till laglott i situationer där dödsboets tillgångar i huvudsak utgörs av den efterlevandes bostad.

2004/05:L255 av Mona Berglund Nilsson och Jan-Olof Larsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lagen bör ändras så att bröstarvingar kan kräva sin andel av arvet först när båda makarna har avlidit, även när det gäller särkullbarn.

2004/05:L286 av Gunnar Axén och Stefan Hagfeldt (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om arvsrätt för kusiner och deras avkomlingar.

2004/05:L287 av Agne Hansson och Birgitta Carlsson (båda c):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av bestämmelserna i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden enligt vad som anförs i motionen.

2004/05:L305 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen ser över möjligheten att utforma arvslagstiftningen så att den efterlevande partnerns intresse bättre tas till vara i förhållande till särkullbarns rätt att få ut sin laglott.

2004/05:L310 av Runar Patriksson (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inom Allmänna arvsfonden skapa kommunala arvsfonder.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kapital som tillfaller Allmänna arvsfonden bör överföras till respektive kommuns arvsfond varifrån arvet kommer.

2004/05:Sf320 av Anne Marie Brodén (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om situationen för efterlevande.